

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU6

Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändring i skollagen.

Förslaget innebär att barn till beskickningsmedlemmar m.fl. från länder utanför Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz får rätt till avgiftsfri utbildning i förskoleklass. Syftet är att de sexåringar som är barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland ska få samma rätt som andra barn i Sverige att ta del av utbildningen i förskoleklassen. Vidare föreslås att vissa paragrafer i skollagen ska korrigeras.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Behandlade förslag

Proposition 2018/19:166 Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeländ	6
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	11
Propositionen	11
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:166.

Stockholm den 12 november 2019

På utbildningsutskottets vägnar

Roger Haddad

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Maria Stockhaus (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvis (SD), Linus Sköld (S), Gudrun Brunegård (KD), Tomas Kronståhl (S), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen Falk (MP), Maria Arnholm (L), Roza Güclü Hedin (S) och Anna Wallentheim (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2018/19:166 Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland. De behandlade förslagen finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2.

Bakgrund

Promemorian Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland

Promemorian Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland har utarbetats inom Regeringskansliet (U2019/00343/S). I promemorian förslås en ändring i skollagen (2010:800) som innebär att barn till beskickningsmedlemmar m.fl. från länder utanför Europeiska unionen (EU), Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Schweiz får rätt till avgiftsfri utbildning i förskoleklass i Sverige. Promemorians lagförslag överensstämmer med lagförslaget i den nu aktuella propositionen (prop. 2018/19:166 Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland) i fråga om 29 kap. 3 § skollagen (se även ändringar nedan under rubriken Lagrådet). Promemorian har remissbehandlats (U2019/00343/S).

Lagrådet

Regeringen överlämnade den 5 juni 2019 lagrådsremissen Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland till Lagrådet. Lagrådsremissen innehåller ett lagförslag som överensstämmer med lagförslaget i proposition 2018/19:166 Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland i fråga om 29 kap. 3 § skollagen.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran. I förhållande till lagrådsremissen föreslår regeringen i propositionen även ändringar i 4 kap. 13, 14 och 17 §§ samt 10 kap. 35 § skollagen. Ändringarna är enligt regeringen författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över dessa förslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas ett förslag till ändring i skollagen som innebär att barn till beskickningsmedlemmar m.fl. från länder utanför Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz får rätt till avgiftsfri utbildning i förskoleklass. Syftet är att de sexåringar som är barn till beskickningsmedlemmar från tredjeländ ska få samma rätt som andra barn i Sverige att ta del av utbildningen i förskoleklassen. Vidare föreslås att vissa paragrafer i skollagen ska korrigeras.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Utskottets överväganden

Rätt till utbildning i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen som innebär att barn till beskickningsmedlemmar m.fl. från länder utanför Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz får rätt till avgiftsfri utbildning i förskoleklass.

Propositionen

Gällande rätt

Rätt till utbildning i grundskolan eller motsvarande skolformer

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt och med skolplikten följer också en motsvarande rätt till utbildning (7 kap. 2 och 3 §§ skollagen [2010:800]). Med bosatt i landet avses i skollagen den som ska vara folkbokförd i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481). Det finns också personer som vid tillämpningen av skollagen ska anses som bosatta i Sverige, trots att de inte är folkbokförda här, och som därmed har rätt till utbildning i vissa fall (29 kap. 2 § andra stycket skollagen). Det gäller bl.a. familjemedlemmar till personer som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen till följd av EU-rätten, avtalet om EES eller avtalet mellan EU och Schweiz (29 kap. 2 § andra stycket 4 skollagen). Hänvisningen till lagen om immunitet och privilegier i vissa fall avser familjemedlemmar till anställda vid vissa internationella organ i Sverige.

Barn till beskickningsmedlemmar m.fl. som omfattas av nämnda bestämmelser har inte skolplikt men rätt till utbildning i grundskolan eller motsvarande skolformer, dvs. grundsärskolan, specialskolan och sameskolan (7 kap. 2 § tredje stycket, 29 kap. 2 § tredje stycket och 3 § andra stycket skollagen). För exempelvis barn till diplomater med EU-medborgarskap som har rätt till utbildning till följd av EU-rätten gäller däremot ingen begränsning till vissa skolformer, utan rätten till utbildning i det svenska skolväsendet är generell på samma sätt som för barn till andra EU-medborgare (29 kap. 2 § andra stycket 3 skollagen och prop. 2009/10:165 s. 925).

Barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland har inte rätt till utbildning i förskoleklass

Rätten till utbildning för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland, dvs. från länder utanför EU, EES och Schweiz, omfattar de skolformer som tidigare omfattades av skolplikt. Genom riksdagens beslut i enlighet med förslagen i propositionen Skolstart vid sex års ålder (prop. 2017/18:9, bet. 2017/18:UbU7, rskr. 2017/18:43) har emellertid även förskoleklassen för sexåringar blivit en obligatorisk skolform fr.o.m. höstterminen 2018. Förskoleklassen är således numera inledningen på en tioårig obligatorisk skolgång. Enligt skollagen ska utbildningen i förskoleklassen vara avgiftsfri (9 kap. 8 §). Någon ändring i skollagen som medför att barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland ska ha rätt till utbildning i förskoleklassen gjordes inte i samband med att förskoleklassen blev obligatorisk.

Kommuner får inte statsbidrag

Barn till beskickningsmedlemmar m.fl. från tredjeland, t.ex. barn till diplomater, ska efter ansökan till hemkommunen erbjudas utbildning i grundskolan och motsvarande skolformer på samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Detta regleras närmare i förordningen (2011:538) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige. Enligt förordningen kan hemkommunen söka statsbidrag som täcker kostnaderna för deras utbildning. För dessa barn lämnas i dag statsbidrag för utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola och internationell skola på grundskolenivå. Eftersom denna grupp barn inte har rätt till utbildning i förskoleklassen finns inte heller möjlighet för hemkommunen att söka statsbidrag som täcker kostnaderna för utbildning i denna skolform.

Barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland ska få rätt till avgiftsfri utbildning i förskoleklass

Regeringen föreslår att familjemedlemmar till personer som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i vissa bestämmelser i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av EU-rätten ska få rätt till utbildning i förskoleklass i Sverige. Regeringen bedömer att statsbidrag för elevens utbildning bör lämnas till hemkommunen.

Alla barn ska ha lika rätt till utbildning i förskoleklassen

Av skälen till regeringens förslag framgår bl.a. följande. Förskoleklassen för sexåringar infördes som en frivillig skolform 1998 (prop. 1997/98:6). Avsikten var att förskoleklassen skulle utgöra en viktig bro mellan förskola och skola. Skolplikten inträdde då normalt ett år senare än i dag, dvs. höstterminen det år då barnet fyllde sju år, och skulle fullgöras i grundskolan eller i en motsvarande skolform, dvs. grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan.

Av propositionen framgår vidare att förskoleklassen 2018 övergick från att vara en frivillig skolform till att bli en obligatorisk skolform inom skolväsendet. Skolplikten i Sverige har därmed förlängts med ett år och är numera som huvudregel tioårig. I förarbetena anges att det har ett värde i sig att alla barn får tillgång till den undervisning som erbjuds i förskoleklassen och därmed en bra och likvärdig grund inför grundskolan (prop. 2017/18:9). Detta innebär att alla barn som fyller sex år under kalenderåret och är bosatta i Sverige i normalfallet har skolplikt och ska gå i förskoleklass (7 kap. 4 och 10 §§ skollagen).

Begränsningen i rätten till utbildning för barn vars förälder arbetar på t.ex. en ambassad som tillhör ett tredjeland ändrades inte i samband med reformen om obligatorisk förskoleklass 2018. Grundskoleutredningen föreslog i betänkandet Mer tid för kunskap – förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola (SOU 2015:81) ingen utvidgning i rätten till utbildning i förskoleklassen för denna grupp och lämnade därför inget sådant underlag. Eftersom förskoleklassen blivit en obligatorisk skolform som tydligare knyter an pedagogiskt till den efterföljande grundskolan, finns det dock enligt regeringen starka skäl för att ge den aktuella gruppen barn rätt till förskoleklass. Förskoleklassen är även oftast lokaliserad och organiserad tillsammans med t.ex. en grundskola.

Regeringen anser att även de sexåringar som är familjemedlemmar till beskickningsmedlemmar från tredjeland bör få samma rätt som andra barn i Sverige att ta del av utbildningen i förskoleklassen. Någon skolplikt gäller dock inte för dessa barn. Utbildningen i förskoleklassen har enligt regeringen ett viktigt innehåll och ger en viktig grund inför grundskolan. Att berörda barn får rätt till utbildning redan från förskoleklass kan också förenkla för skolornas och kommunernas planering. Enligt kommunen arbetar t.ex. skolorna för att ha fullsatta klasser redan från förskoleklass.

Barns rätt till utbildning är bl.a. reglerad i FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, som Sverige har ratificerat. Den 1 januari 2020 ges barnkonventionen ställning som svensk lag (prop. 2017/18:186, bet. 2017/18:SoU25, rskr. 2017/18:389). En av barnkonventionens grundprinciper är barnets rätt till utveckling, en rättighet som har nära samband med barnets rätt till utbildning. Enligt konventionens artikel 28.1 ska konventionsstaterna i syfte att gradvis förverkliga barnets rätt till utbildning och på grundval av lika möjligheter särskilt göra grundskoleutbildning obligatorisk och kostnadsfritt tillgänglig för alla. Då förskoleklassen numera ingår i den svenska obligatoriska skolan bör även barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland få del av sådan utbildning. Förslaget i propositionen stärker enligt regeringen barnens rätt till utbildning i Sverige.

Även om förslaget främst berör barn till beskickningsmedlemmar m.fl. från tredjeland kan det enligt regeringen inte uteslutas att det även kan omfatta barn till beskickningsmedlemmar från t.ex. ett EU-land om dessa skulle sakna rätt till utbildning enligt EU-rätten (29 kap. 2 § andra stycket 3 och 4 skollagen).

Statsbidrag bör lämnas för berörda barns utbildning i förskoleklass

Eftersom regeringen föreslår att barn till föräldrar som arbetar vid t.ex. ambassader som tillhör tredjeland ska få en lagstadgad rätt till utbildning även i förskoleklassen, bör enligt regeringens bedömning förordningen (2011:538) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige ändras. Dessa barn bör efter ansökan till hemkommunen erbjudas utbildning i förskoleklass på samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Av skollagen framgår att för den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som personen stadigvarande vistas i (29 kap. 6 §). Kommunen bör i sin tur kunna ansöka om statsbidrag för kostnaderna för utbildningen. Statsbidraget bör betalas ut av Skolverket.

Korrigerings av vissa bestämmelser

Regeringen föreslår att vissa bestämmelser i skollagen ska korrigeras. Regeringen uppger i skälen för sitt förslag att det har uppmärksammats att vissa följdändringar som borde ha gjorts med anledning av tidigare ändringar i skollagen (2010:800) av förbiseende inte har gjorts i vissa bestämmelser. Dessa bör därför enligt regeringen korrigeras.

Ordet förskolechef tas bort i 4 kap. 13, 14 och 17 §§

Genom riksdagens beslut med anledning av propositionen Fler nyanlända ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas, ska den som leder och samordnar det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet benämnas rektor i stället för förskolechef (prop. 2017/18:194, bet. 2017/18:UbU31, rskr. 2017/18:430). Denna ändring ledde till följdändringar i flera paragrafer i skollagen. Av förbiseende ändrades dock inte 4 kap. 13, 14 och 17 §§ skollagen där förskolechef omnämns. Regeringen föreslår därför att dessa bestämmelser korrigeras så att ordet förskolechef tas bort.

Hänvisningen i 10 kap. 35 § korrigeras

I 10 kap. 35 § skollagen regleras mottagandet i en fristående grundskola. I andra stycket hänvisas enligt gällande ordalydelse till 39 § andra stycket om hemkommunens beslut att inte lämna bidrag för en elev. Hänvisningen har blivit felaktig sedan ett nytt andra stycke skjutits in i 39 § enligt förslag i propositionen En skyldighet att erbjuda lovskola (prop. 2016/17:156, bet. 2016/17:UbU22, rskr. 2016/17:293). Regeringen föreslår därför att hänvisningen korrigeras. Hänvisningen i 10 kap. 35 § andra stycket ska ändras till att rätteligen ange 39 § tredje stycket.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2020.

Utskottets ställningstagande

Eftersom förskoleklassen numera ingår i den obligatoriska skolan i Sverige bör även barn till beskickningsmedlemmar från tredjeländ länder få del av sådan utbildning. Utskottet anser liksom regeringen att förslaget stärker barns rätt till utbildning i Sverige. Vidare instämmer utskottet i att de följändringar som regeringen föreslår ska införas i skollagen. Utskottet tillstyrker propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2018/19:166 Rätt till utbildning för i förskoleklass för barn till beskickningsmedlemmar från tredjeland:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 13, 14 och 17 §§, 10 kap. 35 § och 29 kap. 3 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

13 §

Vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och de vårdnadshavare som avses i 12 §. Där ska sådana frågor behandlas som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna och vårdnadshavarna.

Inom ramen för ett eller flera sådana forum som avses i första stycket ska barnen, eleverna och vårdnadshavarna informeras om förslag till beslut i sådana frågor som ska behandlas där och ges tillfälle att komma med synpunkter innan beslut fattas.

Rektorn *och förskolechefen* ansvarar för att det finns forum för samråd enligt första stycket och för att informations- och samråds-skyldigheten enligt andra stycket fullgörs.

Rektorn ansvarar för att det finns forum för samråd enligt första stycket och för att informations- och samråds-skyldigheten enligt andra stycket fullgörs.

14 §

Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med den planering av verksamheten som föreskrivs i 4 §.

Barnen, eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och samråd. De ska också informeras om huvuddragen i de bestämmelser som gäller för utbildningen. Rektorn *eller förskolechefen* ansvarar för att sådan information lämnas.

Barnen, eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och samråd. De ska också informeras om huvuddragen i de bestämmelser som gäller för utbildningen. Rektorn ansvarar för att sådan information lämnas.

17 §

Rektorn *eller förskolechefen* får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn *eller förskolechefen* enligt 2 kap. 10 § får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i. Rektorn *eller förskolechefen* får dock inte uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rör enskilda barn eller elever.

Rektorn får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn enligt 2 kap. 10 § får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i. Rektorn får dock inte uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rör enskilda barn eller elever.

10 kap.

35 §

Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 39 § *andra* stycket.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 39 § *tredje* stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

29 kap.3 §¹

De personer som avses i 2 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning eller särskild utbildning för vuxna.

De personer som avses i 2 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

De personer som avses i 2 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

De personer som avses i 2 § andra stycket 5 har endast rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola och, om de påbörjar utbildningen innan de fyllt 18 år, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.

¹ Senaste lydelse 2017:1104.